

Journal of Education Studies

Volume 14
Issue 1 July-September 1985

Article 7

July 1985

การสอนศิลปกรรมในหลักสูตรการศึกษา

ระพี สาคริก

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

สาคริก, ระพี (1985) "การสอนศิลปกรรมในหลักสูตรการศึกษา," *Journal of Education Studies*: Vol. 14: Iss. 1, Article 7.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.14.1.7

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol14/iss1/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การสอนศีลธรรม ในหลักสูตรการศึกษา

สัญชาตญาณของมนุษย์นั้น เมื่อมีสิ่งใดทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บ หรือตกใจกลัว ย่อมส่งผลสะท้อนให้เกิดการคืนรน กระเสือกกระสน เพื่อการเอาตัวรอดจากภัยอันตรายซึ่งคิดว่า เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดสิ่งไม่พึงปรารถนานั้น ๆ แต่ จุดที่สุกแห่งอารมณ์ของมนุษย์แต่ละคนก็ไม่เท่ากัน บางคนก็ถึงจุดอันตรายจนตกใจง่าย แต่บางคนก็มีสติมั่นคงกว่า ทำให้พินิจพิจารณา คว้ยเหตุและผลจนเป็นที่ต้องแท้เสียก่อน ดังนั้น ใคร คนใดเกิดการขาดสติง่าย ชีวิตย่อมตก ไปอยู่ในสภาพขาดหลักเกณฑ์ซึ่งเสี่ยงต่อการนำไปสู่ความหายนะได้ ในอัตราที่สูงกว่า สิ่งซึ่งได้กล่าวมาแล้วนี้ ก็คือหลักการส่วนหนึ่งของ ศีลธรรมนั่นเอง

ในระยะหลัง ๆ นี้ ภัยอันตรายที่เกิดขึ้น แก่บุคคลทั้งหลายในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปล้นสดมภ์ ข่มขืนทางเพศ ฆาตกรรม ฉ้อราษฎร์บังหลวง แย่งชิงอำนาจ และรูปแบบอื่น ๆ ของพฤติกรรม ได้ทำให้คนทั่วไป เกิดความหวาดเกรงความรุนแรงจากภัยดังกล่าวในอนาคตมากยิ่งขึ้น แรงกระทบจิตใจ และอารมณ์คนทั้งหลายได้ส่งผลสะท้อนออกไปสู่กิจกรรมเพื่อสังคม นานารูปแบบ และในแวดวงการศึกษา ก็ได้รับผลกระทบดังกล่าวด้วยเช่นกัน ทำให้เกิดการคืนรน กระเสือก-

กระสนเพื่อการนำสังคมไปสู่ความรอดพ้นจากปัญหาสังคมเหล่านี้ ด้วยการคิดว่า น่าจะได้นำเอาศีลธรรมเข้าไปสอนในหลักสูตรการศึกษา และนำคนเข้าวัด

ธัมมะเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยปรัชญาหรือหลักธรรมชาติอันแท้จริงของสังคม ชีวิต และสรรพสิ่งทั้งหลาย เราน่าจะถือได้ว่า ธัมมะเป็นทฤษฎีพื้นฐานของปรากฏการณ์ธรรมชาติ โดยแท้ ธัมมะมิใช่ศาสนา แม้ศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่ศาสนาน่าจะเป็นเรื่องที่ว่าด้วยรูปแบบความเชื่อของกลุ่มชนบนฐานของหลักธัมมะสำหรับใช้เป็นหลักในการประสานความเป็นกลุ่ม เพื่อการอยู่และการพัฒนาร่วมกัน จึงมีการถือธัมมะเป็นหลักศาสนาอย่างชัดเจน

ในเมื่อเรื่องนี้ มีฐานของเรื่องทีกล่าวเน้นสู่สังคมไทย เราก็คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นต่อการกล่าวอย่างวิเคราะห์ที่สังคมไทย เพื่อการมุ่งไปสู่ การรู้ปัญหา และนำไปสู่การแก้ปัญหาอันแท้จริง

สังคมไทยในยุคปัจจุบัน ยังคงมีพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ได้รับความนิยมโดยประชากรส่วนใหญ่ พลันอันเกิดจากอิทธิพลการสัมผัสกับพุทธศาสนาที่มีลักษณะเป็นน้ำหนักเหนือศาสนาอื่นนั่นเอง ได้มีผลกระทบทำให้ค่านิยมอันเกิดจากส่วนปริมาณของผลสะท้อนซึ่งมีต่อธัมมะ มุ่งเน้นความรู้สึกไปสู่

พุทธศาสนา ซึ่งเราน่าจะได้พิจารณาเข้าสู่ความเข้าใจและยอมรับความจริงว่า ทศน คติและค่านิยมเช่นนี้ ผู้มีจิตละเอียดและปลอดจากเงื่อนไขที่เป็นรูปแบบพอสสมควร ย่อมเกิดความรู้สึกได้ว่า เป็นจิตสัมผัสธัมมะที่ยังคงมีสภาวะยึดค้ำซึ่งเป็นรูปวัตถุของธัมมะเจือปนอยู่พอสสมควร หากเราไม่มองแต่เพียงว่า มีสิ่งเจือปนอยู่ด้วยหรือไม่มี แต่สามารถมองเลยประเด็นนี้ต่อไปได้อีกทอดหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์ว่า พฤติกรรมที่เป็นผลจากแนวคิดรูปแบบเช่นนี้จะผลักดันการปฏิบัติให้มุ่งทิศทางไปสู่การพัฒนาซึ่งถึงธัมมะอันแท้จริงหรือ มุ่งสู่ค้ำซึ่งเป็นรูปวัตถุของธัมมะ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว การมุ่งสู่รูปวัตถุ ไม่ว่าจะ เป็นของธัมมะหรือของอะไร มันก็อยู่บนฐานของการเข้าถึงส่วนซึ่งขัดกันกับธัมมะเท่านั้นเอง

หลักศีลธรรมได้สะท้อนภาพให้เห็นว่า แต่ละสิ่งแต่ละอย่างที่มีมนุษย์สัมผัสอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นสภาวะซึ่งสัมผัสได้ด้วยร่างกายหรือจิตใจก็ตาม แม้แต่ตัวมนุษย์เอง ต่างก็มีทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมและส่วน ซึ่งเป็นนามธรรม ยิ่งกว่านั้น หากมองด้วยทรรศนะที่เป็นโครงสร้างแล้ว ยังเห็นได้อีกว่า ส่วนที่เป็นนามธรรม เป็นพลังพื้นฐานที่มีอิทธิพลกำหนดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ของส่วน ซึ่งเป็นรูปธรรมด้วย

มนุษย์ที่เกิดมาในสังคม ต่างก็มีการเรียนรู้สิ่งภายนอก และการเรียนรู้เพื่อรับรู้สิ่งภายนอกจะมีผลเป็นประการใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การรู้ตนเอง อันถือเป็นฐานที่สุดของกระบวนการรับรู้ของมนุษย์ มนุษย์ผู้ใดมีสภาวะการรู้ตนเองซึ่งแอบแฝงไว้ด้วยอิทธิพลของพลังยึดติดรูปแบบจากภายนอกในอดีตน้อยเพียงใด ย่อมถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีคุณภาพในการรับรู้สิ่งภายนอกสูงมากเพียงนั้น

หลักการพื้นฐานของสังคมก็คือ มนุษย์ จำเป็นจะต้องมีการอยู่ร่วมกัน การรับรู้ที่ตนเองนั้น ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของคุณภาพและความสามารถของจิต และเป็นพื้นฐานการศึกษาของแต่ละคนที่สำคัญที่สุด แต่เมื่อมีการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์ การจัดบริการเพื่อการรับรู้ให้แก่สมาชิกสังคม โดยสังคม ถือได้ว่าเป็นหลักการอีกส่วนหนึ่ง แต่การจัดการโดยสังคมอันเป็นศูนย์กลางของชีวิตร่วมกันนั้นเอง จำเป็นจะต้องมีระบบรองรับ เพื่อการกระจายบริการ ให้เกิดความเป็นธรรมอย่างถึงพื้นฐาน ทำให้สามารถใช้ระบบการจัดการเป็นเครื่องมือสนับสนุนการพัฒนาให้มุ่งไปสู่เป้าหมายได้อย่างชัดเจน ถ้าหากการดำเนินการทุกระดับอยู่บนฐานของเหตุผลอันแท้จริง

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า สิ่งทั้งหลายนั้นต่างก็มีทั้งด้านที่เป็นรูปธรรมและด้าน ซึ่งเป็น

นามธรรม เช่นเดียวกันกับพฤติกรรมมารับการให้ระหว่างบุคคลคู่เดียวกันและของสิ่งเดียวกัน เพียงแต่ว่า การมองเห็นมาจากด้านใดสู่ด้านใดเท่านั้น แต่ถ้าหากจิตผู้มองมีความอิสระเสรี ไม่ยึดมั่นอยู่กับความเป็นด้านนั้นด้านนั้น พฤติการณ์นั้นก็จะกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าแก่ผู้มองได้ทุกด้านอย่างปราศจากเงื่อนไข

การที่จะเน้นการใช้ประโยชน์ หรือหวังเอาผลประโยชน์แต่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ย่อมนำไปสู่การเสียประโยชน์ในตัวเอง การรู้ผลดีผลเสียของแต่ละด้านอย่างลึกซึ้ง ทำให้ละจากการเกาะเกี่ยวอยู่กับความเป็นด้าน ย่อมสามารถนำไปสู่ดุลยภาพเหมาะสมระหว่างสองด้านที่ทำให้ของสิ่งนั้น ๆ ดำรงความเป็นของสิ่งนั้นอยู่ได้อย่างมีคุณค่า และสามารถพัฒนาตนเองไปบนความมีประโยชน์ในตนเองได้ สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วนี้มีใช้หรือ ที่ถือได้ว่าเป็นประโยชน์อันแท้จริงของสิ่งทั้งหลาย หาใช่การยึดถือเอาแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่งอย่างปราศจากการรู้ส่วนลึกอันแท้จริง

เมื่อได้กล่าวมาถึงขั้นตอนนี้แล้ว คงจะสามารถตั้งคำถามตนเองได้ว่า แนวคิดที่เห็นว่า “ต้องมีการสอนศีลธรรมในหลักสูตรการศึกษา” เป็นรูปแบบแนวคิดที่เกิดขึ้นจากสภาวะของจิต ที่รับเอาผลสะท้อนมาจากแรงกดดัน

ของปัญหาสังคมแต่เพียงส่วนผิว ทำให้เกิดความวิตกกังวล และตื่นรนเอาตัวรอด แต่พื้นฐานจิตเราที่แท้จริงนั้น ยังคงยึดติดอยู่แต่เพียงคำมั่น ซึ่งเป็นรูปแบบทางวัตถุซึ่งเคยชินอยู่กับคำมั่นเพียงคำเดียวมาในอดีตจนทำให้นำเอาส่วนที่มีฐานแท้อยู่อีกคำหนึ่ง มายัดเยียดลงบนฐานซึ่งเคยชิน ซึ่งมีใช้ฐานของมันเอง ใช่หรือไม่ ผู้ที่สามารถยกระดับคุณภาพจิตให้ปลอดจากเงื่อนไขทางวัตถุได้มากพอสมควร ย่อมเห็นภาพคำตอบอันแท้จริงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยตนเอง

เมื่อมีการนำเอากระบวนการเรียนรู้เพื่อการรับรู้อย่างถึงส่วนแท้ของธัมมะ ไปไว้บนฐานอันมิใช่พื้นฐานแท้ แต่เป็นระบบที่หวังผลจากส่วนดีของฐานนั้นเพียงส่วนเดียว ทิศทางการพัฒนาเพื่อการรู้ธัมมะอันแท้จริง ย่อมจะมุ่งไปสู่คำมั่นที่เป็นรูปวัตถุของธัมมะ บนหลักการเดียวกันกับการพัฒนาทางวัตถุทั่วไปโดยไม่จำกัดว่า จะเป็นเรื่องธัมมะหรือมิใช่ ผลที่ได้รับก็คือ ลงไม่ถึงฐานอันแท้จริงของธัมมะนั่นเอง

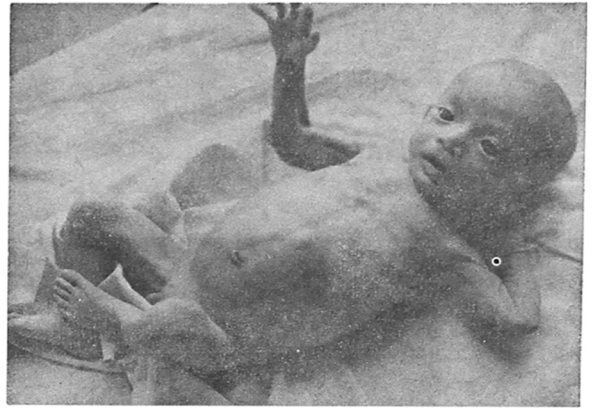
ในขณะที่เรายอมรับว่า บริการการศึกษาในระบบเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคม เพราะเรามองสู่คำมั่นให้คุณประโยชน์ แต่เราก็ต้องยอมรับว่า เป็นเพียงการพัฒนาคำมั่นเดียว และมีใช่เป็นคำมั่นซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่สุดด้วยถ้าหากมองโดยถือเอาสิ่งที่ต้องการพัฒนา ซึ่งในที่นี้

คือ “คน” เป็นหลักในการมอง เราจะต้องยอมรับว่า ในเมื่อระบบคือระบบ ด้านที่ส่งผลเสียของระบบย่อมเป็นสิ่งซึ่งติดมาด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพัฒนาโดยใช้ระบบเป็นสิ่งที่อยู่บนฐานของการพัฒนาทางวัตถุ ทำให้เกิดการยึดติดกับรูปแบบวัตถุ หรืออาจกล่าวได้ว่า “สภาวะจิตที่ถือวัตถุนิยม” แต่การพัฒนาทางวัตถุก็สามารถตอบสนองแก่มนุษย์ในส่วนที่ดีได้ถ้าจิตมนุษย์มีการรู้ฐาน ซึ่งเป็นสัจธรรมอันเป็นฐานแท้ของวัตถุนี้ ๆ

ดังนั้น คงพอจะกล่าวสรุปได้ว่า เพื่อเปิดโอกาสให้การพัฒนาในด้านศีลธรรมอยู่บนฐานอันแท้จริงของศีลธรรม จำเป็นจะต้องไม่นำเอาระบบอันเป็นสิ่งที่มีส่วนวัตถุเป็นฐานและเป็นเป้าหมายอยู่ในตัวเอง มาเป็นสิ่งรองรับอย่างรู้ไม่ถึง มิฉะนั้นแล้ว อนาคตจะไม่เป็นเพียงแต่ส่งผลกระทบชีวิตคนไทยทั้งชาติเท่านั้น หากยังเป็นผลเสียหายแก่กระบวนการพัฒนาศีลธรรมของสังคมไทย อันเป็นความหวังและที่พึงของประชากรไทยอย่างถึงพื้นฐานด้วย

ยิ่งหากปล่อยไปจนถึงระยะนั้นแล้ว ลูกหลานเราก็คงได้แต่ถามว่า ใครเล่าที่เป็นผู้รับผิดชอบกับความเสียหายซึ่งถูกทิ้งไว้เป็นสมบัติแก่เขาทั้งหลาย และอำนาจใดที่จะลงโทษแก่ผู้กระทำ ให้สาสมกับการที่ได้ก่อพฤติกรรม ผากไว้ให้แก่ลูกหลานเช่นนั้น

เด็กไทยในยุคปัจจุบัน

เมื่อสิบปีก่อน... สังคมให้ความหวังและคำมั่นสัญญา
ว่าจะไม่ทอดทิ้ง เด็ก ๆ ผู้ทุกข์ยากในโลก
โดยหวังว่า... “ภายในทศวรรษต่อแต่นี้ไป
จะไม่มีเด็กคนใด ต้องตายลงด้วยความหิวโหยทรมาณ
ไม่ต้องหลับลง ในขณะที่ท้องกลอนด้วยความหิว
ไม่ต้องถูกบังคับ ทารุณเข็ญติ อยู่ในชอกบ้าน
ซึ่งเต็มไปด้วยความกักขะ ที่เร็นรัดแรงงานจากเด็ก
เด็กของเรา...

จะต้องพ้นจากการเป็นเหยื่อทางกาม
พ้นจากภาวะของการร้อนเร่ ขูดคูดและขอตานเพื่อยังชีพ”
แต่... ในวันนี้ สิบปลั่งมาแล้ว
เด็ก ๆ อันเป็นลูกหลานของเรา
เป็นบุตรธิดาแห่งความสดใสในอนาคต
กำลังหิวโหย เจ็บปวด ทุกข์ทน และ...
ตายลงอย่างทรมาณ
พวกเรา...
จะต้องบอกให้เด็กเหล่านี้ รอคอยไปอีกนานเท่าใด

กรุหุข